

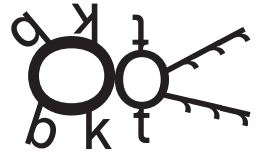
Complot op spoor

Meestal heb ik alledaagse, kabbelende dromen. Ik struin rond op een rommelmarkt, ik zoek een broekpak uit, ik pas schoenen die te klein blijken. Heel af en toe heb ik vreemdere dromen. Als kind had ik een terugkerende droom die ging over een lichamelijk gevoel van vierkant zijn en rollen in een zachte wereld. Er was geen beeld en ik was geen ik, ik was *iets*. Op zo'n manier heb ik, inmiddels alweer een paar jaar geleden, gedroomd over de letter O. Het had te maken met verdwijnen in de rondheid en de holheid van de O. Toen ik wakker werd leek het alsof ik iets had gevonden en weer was kwijtgeraakt.

In de halfslaap die volgde zag ik allerlei verbanden, er ontspon zich een complot: is het niet toevallig dat onze mond een O-vorm maakt terwijl we deze klank uitspreken? Waarom beginnen yoga-sessies met Ohm? Waar komt het O-teken eigenlijk vandaan? Waarom lijkt de O zo op de O? Als betekenis kan zitten in stukjes woord (in de gr, de st), kan de O zelf dan ook *betekenen*?

Een tijd lang vergeet ik de droom. Hij komt weer terug in de supermarkt, waar ik naast de groente- en fruitweegschaal een grote kartonnen O zie liggen. Misschien is het de O van KOOP of van OOK. Als kind vonden we het leuk om een willekeurig woord zo vaak achter elkaar te zeggen dat het op een gegeven moment een heel merkwaardig woord werd. Het ging zich loszingen, zoals je eigen arm die na dertig tellen tegen de deurpost drukken als een zelfstandig ding vanzelf omhoog rees. Zo ligt de O daar als een ding, een gat waar ik opeens veel vragen bij heb. Wanneer ik hierover vertel aan mijn vriend Paul laat hij me een poster zien die hij ooit heeft gemaakt. Er staat:

Boktor tot Zorro

boktor

doorboort boomstronk
→ rooftoor, kloptor

bol.com

koopgoot op stroom
'koop motorblok op bol.com'
→ scroll

bonn

1, 2, 3 ontploft
→ oorlog

bonbon

chocovorm, soms vol noot
'doos vol bonbons voor ons
schoonzoon'

bos

boom + boom + boom
→ loofbos

bot

1. knook, vormt ons
2. lomp
'Rob gromt bot: rot toch op'
→ grof
3. stomp
'zorro's dolk: bot'

botox

ontfronst

brompton

rolt op tot schoothondvorm
→ rolmops

O OM ROLLO SORRO POL,
O WOLL NOVOR MOK
THOT MOSTOK OGOON¹

Deze geheimtaal lijkt op een *restricted writing* vorm die Battus in zijn *Opperlandse taal- & letterkunde* beschrijft: het klinker-lipogram waarbij alleen woorden met één soort klinker mogen worden gebruikt. Volgens Battus is er een heuse rage van dit soort lipogrammen geweest aan het einde van de achttiende en negentiende eeuw, met zelfs eigen soortnamen: de A-saga, de E-legende, de U-klucht, en de O-sprook.

Dat de O een sprook geeft snap ik. Troon, kroon, slot, trol, wolf, poort, ros, dolk, kobold: daar kan je een sprook mee maken. Ik lees een stukje van zo'n O-sprook. Het heet *Colholms Roos* en er staan zinnen in als: 'Doch Otto's borst klopt hoog voor Oldgonds schoon'. Er hangt een sfeer omheen.

Ook al heeft Battus het over 'platgetreden paden', ik wil ook zo'n lipogram met de O schrijven, dat brengt me misschien dichterbij de O. Ik begin met verzamelen. Er zal vast een slimme computer bestaan die deze woorden verzamelt, maar pas als ik ze zelf vind betekenen ze iets. Ik krabbel ze op losse velletjes, in een schrift en op mijn telefoon: wolken van vieze woorden (kots, snot, drol, stront), eetbare woorden (chocopops, rookworst, knoflookbrood, stoofpot), geluiden (grom, bonk, tok, plof, knor, hop, flop), dieren (bok, schol, oormworm, bonobo, tor, vos, wolf), kleine tussenwoorden (oh, goh, zo, hoor, toch, tot, och, om), ziektes (roodvonk, koorts, bof, stoflong) en geldzaken (loon, borgtocht, koopsom, voorschot).

Het voelt alsof al deze woorden samen een onbekende taal vormen, bijna buitenaards: stoterig en kortaf, als een taal binnen onze taal. Ik heb het altijd fascinerend gevonden dat er woorden kunnen zitten in andere woorden, *iets* in *fiets* bijvoorbeeld,

brood

'mond vol brood' / 'brood op bord'
→ stokbrood, knoflookbrood

complot

groots snoed plot
→ doofpot

compost

rot loof op grond
→ composthoop, molm

dood

vormt ons lot
→ morsdood

doornroos

droomt zo schoon
→ sprook, spon, klos

dorst

nood voor vocht
→ proost

drop

soort gom
'dol op drop'
→ blokdrop, dropjojo

FOMO

foob voor lol ontloop

foton

golft of stroomt
→ proton

god

vormt groots, spookt rond
'oh, god' / 'loof god' / 'gods toorn'
→ oorsprong, bron, kosmos,
vol, lot, noodlot, dood

golf

1. rolt op stroom omhoog
→ boog, plons
2. stoksport
→ shot

en een hele taal verstopt in onze taal is al helemaal bijzonder.

Ik raak ervan overtuigd dat de O iets belangrijks te zeggen heeft. De O als het centrum van iets, als het oog van de storm, schijnbaar stil, maar met van alles om zich heen draaiend.

Is het toevallig dat de O in het Engels de beginletter is van zoveel verhalen (Once upon a time)? Is het toevallig dat O in het Frans water betekent? Is het toevallig dat de O een klank is die je diep in je keel maakt, daar waar de buizen van je ademhaling en spijsvertering elkaar kruizen? Ik voel dat ik begin te draaien. Loop ik achter de O aan? Of achtervolgt de O mij? Het voelt zoals het beeld van de kat en de muis rond de zandbak. Ze rennen en rennen en je weet niet meer wie nu wie achterna zit.

Ik kan nu niet meer normaal lezen, als ik een boek opensla staat er telegramstijlproza: KoproL, sok, cooldown, brood, condoom, bron, Kosovo-oorlog (zes O's!). Wanneer ik onderweg ben rijden er bestelbusjes langs met grote letters: STOOK / SCHOON / SLOOP. Verder: MONDZORG op een gevel, VOORGROND op een banner, 'Grondvocht', zegt de elektricien. In de tram stapt er een ouder echtpaar in. Ze lopen wat onvast door de schokkerigheid, hij ziet zitplekken en vraagt aan haar: "Hiero of daaro?"
Overall de O.

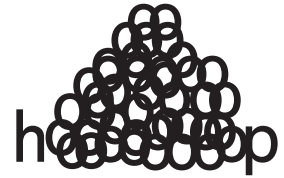
[...]

hol

1. onvol
→ holst
2. borg, rotshol, grondhol
'hol voor vos'
3. 'ros op hol'

hond

gromt, loopt soms los
→ wolf, bot, drol, brok

hoop

'stront op hoop'
→ schroothoop

hop-on-hop-off-boot

voor tocht op sloot door
monopool
→ motorboot

horoscoop

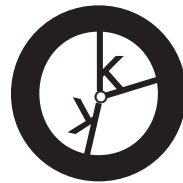
voorooft 't lot
→ kosmos, volksmond, zon,
bok, boog

hotdog

worst op hol brood

jojo

rolt, ontrolt op koord

klok

Ik werk iedere dag aan de lijst. Terwijl ik fiets komt het woord STOLP op. Het regent, ik heb een muts op, dat woord lag waarschijnlijk in een hoek van mijn hoofd. Nu moet ik het onthouden, er komt nog een woord bij en nu moet ik beide onthouden tot ik ze op kan schrijven. Er komt een Range ROVER voorbij, maar rover is met een e, die mag ik vergeten, net als CORNER en SLOTEN op de hoeken van de straat. STOLP doet denken aan *The Bell Jar (De glazen stolp)* van Sylvia Plath, dat helpt voor het onthouden, maar wat was nou dat andere woord? Zo gaat het de hele dag, ik jongleer met woorden in mijn hoofd, WORP, WOLK, LORK, het liefst onthoud ik een mantra van drie woorden met vier letters.

In de O-taal is er geen ik. Er is alleen een 'ons', maar geen meervoud. Geen lopen of hopen, maar loopt en hoopt. Bovendien is ons een lijdend of meewerkend voorwerp (geen onderwerp), dus ons kan niet zoveel doen. God (bijvoorbeeld) kan wel van alles. 'God morst soms'.

[...]

knop

1. loot of loofvorm, jong
→ boomknop
2. bolvorm, 'knop om'
→ noodknop

kok

kookt klok rond
→ topkok

koortsdroom

spookt door hoofd, ontspoor

kop

1. mok
→ kom, bord
2. hoofd
'kop op' / 'op kop'
→ voorhoofd, koprol

kopstoot

hoofd op hoofd
→ bonk, bons, bots

korst

stolt, stopvorm
→ wond, broodkorst

kosmos

ontpopt groots
→ kosmoloog

kroos

komt op sloot
→ plomp

logo

promoot voor koop
'logo voor brompton'

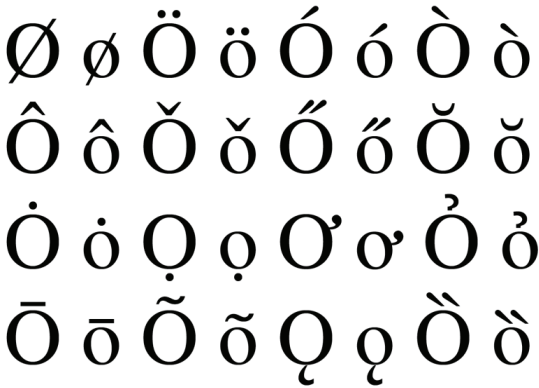
lotto

goksport
'lotto: koop lot voor hoop op pot'

mok

kop voor vocht
→ kom, bord

De O heeft veel familie (*sisters and descendants*, zegt wikipedia). Met umlauten accenten, haakjes en hoedjes:

Ik lees deze opsomming als een strip, de O wordt een karakter, een emoji.

Van links naar rechts, boven naar onder:

Hij is er niet / echt niet / hij is zeer verbaasd / geschokt ook / hij is geërgerd / hij vindt dat we op moeten schieten / hij is terug geërgerd / hij maakt ruzie met zichzelf

hij is op een saai feestje / hij is op een plechtige aan-gelegenheid / hij is boos / koninklijk boos / nu is hij echt héél erg geërgerd / opschieten nu! / hij is terneergesla- gen / hij weet het ook allemaal even niet meer

hij zingt met de neus omhoog / o, hij zingt! / van bovenaf gezien kijkt hij met de neus recht vooruit / hij is vastbera- den: deze kant moeten we op / hij wenkt: kom hier / kom in mijn arm / hij weet het ook niet / wat?

hij mokt / hij wil niets zeggen / hij is schijnheilig / geheel onschuldig met zijn gladde kapsel / hij heeft een aan- hangsel / hij heeft een grote / niet weer hè, dat je hem zo durft aan te vallen / nou heeft hij er genoeg van!

[...]

mol

1. hoopt grond op, schrokt worm op
→ molshoop
2. loog
→ jok, fop

monoloog

solowoord

moord

schokdood door knots, strop, stoot, schot, zo voorts
→ dood, plots

mop

1. grol voor lol
→ spot
2. schrobt grond schoon
→ vod, lor

mopshond

fokhond, kop: stomp
→ schoothond

mos

spoorsoort, komt voor op grond of boom
→ vocht, spoor, korstmos

mot

vloog kort
→ pop, cocon

motto

kooswoord
'ons motto: zo boom, zo bos'

noordpool

top op ons bol
→ poolvos

O

toon of woordmoot, hol, rond

O₂

wolkt om ons, komt door mond
→ long, koolstof

Ik mompel steeds vaker kleine O-zinnen, als uit een denkbeeldig oefenboek: 'Oom Toon dronk Grolsch', grinnik ik, en: 'Doornroos fronst voorhoofd'. Ik verlies me in het zoeken naar ketens van samengestelde woorden: 'pot-grond-stof-wolk-vorm-loos', ik verzin O-spreekwoorden: 'oog om oog', 'droog op gort', 'zo stroom, zo schok', 'noord oost komt troost' en O-moppen: 'Mop voor Yoko Ono: John & Yoko klonk zo tof.' of 'Mop voor Bob Ross: Bos op hoofd'. Als ik op een perron moet wachten zoek ik alle Nederlandse O-stations (Oss, Goor, Olst, Boskoop, Hoorn, Hoofddorp, Koog, Mook, Vroomshoop) en tijdens het seriekijken waarschuwt de O me in ondertitels: 'storm op komst', 'stront om oor', 'rot toch op klojo'. De O beheerst mijn stemming. Ik word gelukkig van plotselinge vondsten ('coöp', 'grosso modo', 'tjokvol' en 'porno') en triest van toast (droog brood) met een a. Ik steek iedereen in mijn omgeving aan. Mijn dochter Elsa (9) roept 'fosfor' aan het ontbijt als ze de ingrediëntenlijst van de pot pindakaas leest. Ze vraagt ook: "Verdien je hier eigenlijk geld mee?" "Nee", zeg ik, en ik voel me ineens belachelijk.

[...]

OMG

kort voor: 'o ons god'

oog

'oog om oog'

oor

hoort op ons hoofd
→ oog, mond, tong

oorlog

sloopt, doodt om grond
→ bom, front, wond,
golffoorlog, kosovo-oorlog

ozon

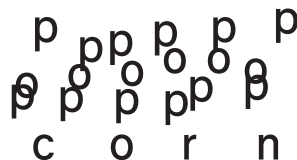
stof rond grondkloot, O₃

plots

→ prompt

pompon

wolbol

popcorn

ploft omhoog
→ pof

[...]

1 Het is een illustratie bij een anekdote over de beroemde ontwerper en naamgenoot Paul Renner wiens voornaam ooit verkeerd werd gespeld als Pol. Een vergelijkbare taal komt voor in de kinderfilm *Het zakmes*. Daar verzinnen twee jongetjes hun eigen op kippentaal geïnspireerde geheimtaal waarbij ze alle klinkers vervangen door o's: "Tom, ok hob jo mos" (Tim, ik heb je mes).